

Švietimo ir mokslo ministerijai

Ministro Pirmininko pavedimu prašau įvertinti pateiktas pastabas ir pasiūlymus rengiant Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo, Lietuvos Respublikos valstybinių aukštųjų mokyklų turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 7, 9, 10, 32 ir 40 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus.

2008 m. sausio 15 d. Valdemaras Sarapinas
23-345

B. Kaulakio Replika

Pažymėtina, kad nėra nei vienos analizinės pažymos, atsiliepimo, palaikančio *tokį* Mokslo ir studijų įstatymo (MSĮ) projektą.

Dar įdomiau, kad nėra ir nebuvo nei pirmajam, nei antrajam MSĮ projektui pažymos, analizės, atsiliepimo, vertinimo iš pagrindinių ekspertinių institucijų - nei iš Lietuvos mokslo tarybos su ŠMM parinktais jos vadovais, nei iš Švietimo ir mokslo ministro suformuotos Aukštojo mokslo tarybos.

Tikriausiai šis įstatymas yra visiškai nereikšmingas, nevertas dėmesio ir rašalo atsiliepimo rašymui.

LIETUVOS VYSKUPŲ KONFERENCIJA

Sekretoriatas: S. Skapo g. 4, LT-01122 Vilnius, Lietuva tel. (5) 212 5455, faksas (5) 212 0972

2008-01-14 Nr. 1-27/08

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos Vyskupų Konferencija, susipažinusi su Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos parengtu LR Mokslo ir studijų įstatymo projektu (toliau - Projektas) išreiškė rūpestį, kad minėtas Projektas neatsižvelgia į Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (toliau - Tarptautinė sutartis) nuostatas bei katalikų teologijos fakulteto ir kunigų seminarijų veiklos bei studijų specifiką ir specifinį statusą. Nenumačius atitinkamų įstatymo taikymo ribų bei specifinių nuostatų Projekte, būtų pažeista Katalikų Bažnyčios teisė organizuoti ir vykdyti aukštąsias studijas kunigų seminarijose ir katalikų teologijos fakultete pagal kanonų teisės normas bei savo statusus.

Projekto 2 straipsnyje nėra nuorodos į tarptautinės sutarties nuostatų taikymo primenybę šio įstatymo atžvilgiu. Taip pat Projekto 2 straipsnyje nėra atsižvelgiama į kunigų seminarijų veiklos specifiką, kai tuo pat metu yra atsižvelgiama į Generolo Jono Žemaičio karo akademijos specifiką.

Projekto 3 straipsnio 4 dalyje, kaip mokslinis laipsnis nėra nurodomi nei katalikų teologijos, bažnyčios istorijos ir bažnytinės teisės licenciatas, nors yra nurodomas meno licenciatas. Tuo tarpu Tarptautinės sutarties 10 str. 1 d. nurodyta, jog šalys pripažįsta viena kitos kvalifikacinius laipsnius.

Projekte nebeminima Lietuvių katalikų mokslo akademija. Manome, kad Lietuvių katalikų mokslo akademija, kaip ir kitos ilgametės nenutrūkstama tradicija bei atrama akademinėje visuomenėje turinčios mokslininkų bei tyrėjų asociacijos turėtų būti paminėtos.

Projekto 72 straipsnis, numatantis nevalstybinių aukštųjų mokyklų finansavimą iš biudžeto, nėra suderintas su Tarptautinės sutarties 11 str. nuostatomis, numatančiomis kunigų seminarijų finansavimą iš biudžeto bei neatsižvelgia į kunigų seminarijų specifinę paskirtį.

Prašome atsižvelgti į šias pastabas ir padaryti atitinkamus įstatymo projekto pataisymus.

Pagarbiai,

Mons. Gintaras Grušas
Generalinis sekretorius

MINISTRO PIRMININKO SEKRETORIATAS

Ge dimino pr. 11. LT-01103 Vilnius Tel. (8 5) 2663876 Faks. (8 5) 2663877 El.p.kanceliarija@lrk.lt

Ministro Pirmininko patarėja Giedrė Purvaneckienė

PAŽYMA
2008 m. sausio 10 d.

Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projekto

Pripažindama naujo Mokslo ir studijų įstatymo reikalingumą, **siūlau** prieš teikiant šį projektą į Vyriausybės posėdį jį **tobulinti ir apsvarstyti Mokslo, technologijų ir inovacijų komisijoje** dėl šių pagrindinių priežasčių:

1. Vienu iš šio įstatymo tikslų turėtų būti sklandus išliejimas į bendrą ES aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų erdvę, tačiau siūlomos įstatymo nuostatos neatitinka Bolonijos proceso reikalavimų;
2. Dėl savo netolygumo bei juridinių klaidų projektas primena greičiau „pusfabrikatį“, nei išbaigtą projektą (žr. LRVK. teisės departamento pastabas);
3. Kai kurioms įstatymo projekto nuostatomis priešinasi didžioji akademinės visuomenės dalis, jis nesuderintas su pagrindiniais socialiniais partneriais (tarp jų ir Lietuvos pramonininkų asociacija);
4. Aiškiai matoma, kad projekto autoriai neturėjo aiškios mokslinių institutų vystimosi vizijos, todėl visas VIII skyrius labai netolygus, prieštaringas, kai kur dubliuojantis kitų skyrių nuostatas.
5. Projekte visiškai skirtingoms institucijoms (universitetams, kolegijoms ir mokslo institutams) bandomas pritaikyti vienodas tarybų valdymo modelis.
6. Aprašant mokslo ir studijų institucijas, išskiriami tik universitetai, mokslinių tyrimų institutai bei mokslo ir technologijų parkai. Visiškai neminimos kitos galimos institucijų formos, ypač „slėniai“, nesudarant juridinio pagrindo jų steigimui.
7. Nors Mokslo ir studijų politikos formavimo ir įgyvendinimo skirsnis šiek tiek patobulintas, palyginus su pirmuoju projekto variantu, tačiau vis dėlto išlieka dideli netolygumai, aprašant atskiras institucijas, kai kurioms nenumatytos funkcijos, neminimas ministerijos (Vyriausybės) santykis su socialiniais partneriais bei akademinę bendruomenę atstovaujančiomis institucijomis (Lietuvos universitetų rektorių, kolegijų direktorių bei mokslo institutų direktorių konferencijomis, Lietuvos mokslininkų sąjunga).
8. Pagal tai, kad įstatymo projekte neminimas habilituoto daktaro mokslo laipsnis ir docento bei profesoriaus pedagoginiai vardai, galima suprasti, kad jie panaikinami. Dėl habilituoto daktaro laipsnio bent jau vyko karštos diskusijos, nors ir nebuvo prieita vieningos nuomonės. Tačiau dėl docento ir profesoriaus vardų panaikinimo nebuvo jokios diskusijos su akademinė bendruomene, šiuo atveju ministerijos tarnautojai priėmė vienašališką sprendimą.
9. Prieštarinai formuluojami straipsniai, susiję su universitetų autonomija. Pvz., 46 straipsnio pirmuoju punktu deklaruojami aukštųjų mokyklų autonomijos principai, o toliau pateikiami dar 10 smulkmeniškų reguliavimo punktų, ir t.t.

Pagarbiai,

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO
IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

ANALIZINĖ PAŽYMA
2008-01-10
Vilnius

Pateiktas Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymo projektas yra svarbus šalies aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų sistemos tobulinimo žingsnis, siekiant priartinti jos veiklos rezultatus prie pasikeitusių šalies poreikių. Projekto rengėjai per santykinai trumpą laiką atliko milžinišką darbą, pateikė daug reikšmingų idėjų. Tuo pačiu metu projektas pasižymi eile esminių trūkumų:

1. Įstatymo projekte stokojama vieningos mokslo ir studijų valdymo schemos, nėra paskirstytos funkcijos ir atsakomybės tarp įvairių institucijų. Pasigendama vieningo valdymo ir priežiūros institucijų aprašymo (sudarymo būdas, teisės, pareigos, atsakomybė ir atsiskaitomybė), kai kurių šių institucijų funkcijos dubliuojamos (pavyzdžiui, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro ir Studijų kokybės vertinimo centro; Lietuvos mokslo tarybos ir Valstybinio mokslo ir studijų fondo).

2. Įstatymo projekte silpnai atspindėtas deklaruojamas Lietuvos prisijungimas prie Bolonijos proceso, Europos aukštojo mokslo erdvės ir Europos mokslinių tyrimų erdvės. Pavyzdžiui, šito neįvertina 40 straipsnyje naudojama kredito samprata, studijų formos, studijų programų apimtis; Įstatymo projekte nenumatyta nepriklausoma studijų kokybės vertinimo institucija, akredituota pagal Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo standartus ir gaires; painiojamos kai kurios sąvokos, apibrėžtos OECD *Frascati* žinyne (pavyzdžiui, taikomųjų mokslinių tyrimų ir mokslinių ir techninių paslaugų).

3. Siūloma universitetų ir mokslo institutų valdymo schema, pasitelkiant daugybines mažas, tarpusavyje nesąveikaujančias ir neapibrėžtas atsakomybės tarybas, nėra gyvybinga. Ji nėra pritaikyta esmei institucijų pertvarkai ir reorganizavimui, nėra paremta motyvuotais ir kompetentingais žmogiškaisiais ištekliais. Siūlant šią schemą, neatsižvelgta į jau esamų universitetų ir institutų tarybų veiklos darbo patirtį, tokių tarybų narių kritinę nuomonę apie jų veiklą. Kai kurie svarbūs socialiniai partneriai atsisako dalyvauti šioje neefektyvoje valdymo schemeje.

4. Įstatymo projektas neužtikrina konkurencijos, kaip svarbiausio mokslinių tyrimų ir studijų kokybės užtikrinimo svėrto, plėtojimo. Nepakankamai atspindėta aukštųjų mokyklų autonomija ir mokslinių tyrimų laisvė, kaip tai numato konstitucijos 42 ir 40 straipsniai; nenumatytos galimybės mokslininkams judėti iš vienos institucijos į kitą.

5. Įstatymo projektas menkai orientuotas į aukščiausios kvalifikacijos žmoniškųjų išteklių rengimą ir puoselėjimą; mokslo laipsnių reforma apsiriboja habilituoto daktaro laipsnio panaikinimu; visiškai nuvertintos profesoriaus ir docento pareigybės; neapibrėžta Mokslų akademijos funkcija; stokojama priemonių „proto nutekėjimui“ mažinti.

6. Įstatymo projekto sandara nėra subalansuota. Kai kurie skyriai (pavyzdžiui, 32, 33, 34) savo forma primena reglamentus, kurie turėtų būti perkelti į poįstatyminius aktus, tuo tarpu lieka neapibrėžtos išties institucijų (pavyzdžiui, Mokslų akademijos) funkcijos ir atsakomybės.

7. Įstatymo projekto teksto negalima viešinti, kadangi jis parengtas skubotai, nėra redaguotas, turi daugybę rašybos klaidų.

IŠVADA: Pateiktas įstatymo projektas dabartinėje formoje neleis pasiekti kokybinių pokyčių studijų ir mokslinių tyrimų srityje ir integruotis į Europos mokslo ir studijų erdvę. Projekto trūkumus iš esmės lemė mažas ekspertų vaidmuo rengimo fazėje. Labai tikėtina, kad pateiktas šis įstatymo projektas Seimui, Vyriausybės politiniai nuostoliai dėl masyvos kritikos gali ženkliai viršyti politinę naudą. Todėl siūlau **įstatymo projektą patobulinti Vyriausybės sudarytoje ekspertų grupėje.**

Pažyma dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projekto

Teikiamas įstatymo projektas turi nemažą trūkumų. Įstatymo projekto koncepcija nėra aiški. Daugelis jo straipsnių mažina aukštųjų mokyklų autonomiją, įtvirtintą Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Šiuo metu aukštosios mokyklos, būdamos *de facto* viešosios įstaigos, *de jure* yra valstybinės biudžetinės įstaigos, turinčios daug mažesnes teises negu, pavyzdžiui, valstybinės įmonės. Tuo tarpu daugelyje Vakarų Europos šalių aukštosios mokyklos turi žymiai daugiau laisvių ir galimybių sudaryti studijų programų turinį, planuoti studentų priėmimą vykdyti mokslinius tyrimus, dalyvauti tarptautinėse programose, teikti bendrus mokslinius ar kvalifikacinius laipsnius. Priėmus siūlomos redakcijos įstatymo projektą, bus žengtas žingsnis atgal. Todėl Lietuvos universitetų rektorių konferencija 2007-12-20 raštu kreipėsi į Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką su siūlymu spręsti aukštosios mokyklos teisinį statusą: apibrėžti jas kaip viešąsias įstaigas, kurios, vykdydamos savo misiją, sprendžia valstybės pavestus uždavinius specialistų rengimui, vykdo mokslinius tyrimus ar taikomąją mokslo veiklą. Jos teisės aktų nustatyta tvarka naudojasi valstybės turtu ir gauna valstybės biudžeto lėšų už valstybės vykdomas programas. Toks teisinis statusas apibrėžti aukštąsias mokyklas, kurių statusas yra tarp viešosios įstaigos ir valstybės biudžeto įstaigos. Vadovaujantis Civiliniu kodeksu, aukštųjų mokyklų teisinis statusas turėtų būti apibrėžiamas šiame įstatyme.

Kai kurie įstatymo projekto straipsniai yra per daug smulkmeniškai ir primena nuostatus. Kiti - priešingai, yra labai deklaratyvūs ir nenustatantys jokių principų. Pavyzdžiui, projekto 46 str. 1 d. kalbama, kad priėmimo į aukštąją mokyklą taisyklės nustato aukštoji mokykla. Tačiau po to teikiama net 11 straipsnio dalių, kurios kartasi su pačia nuostata, išdėstyta 1 dalyje. Užtektų tik pasakyti, kad studentų priėmimo sąlygos derinamos su Švietimo ir mokslo ministerija bei kaip nustatomas priimamųjų ir valstybės remiamų studentų skaičius. Labai išsamiai apibūdinama Studijų kokybės vertinimo centro veikla, jos vidinė struktūra, funkcijos ir uždaviniai (15 str.). Tuo tarpu kita svarbi įstaiga - Lietuvos mokslų akademija - įstatymo projekte lieka be jokių funkcijų ir atsakomybės, vienintelė jos funkcija - mokėti išmokas akademijos nariams (17 str.). Keistai atrodo tas faktas, kad įstatymo projektas nesprenžia teisinio doktorantų ir rezidentų statuso - 77 str. įtvirtina nuostata, kad III-iosios pakopos studentams paramos principus nustato Vyriausybė. Abejotina, ar aukštųjų mokyklų mokslo darbai turėtų būti talpinami vieningoje dokumentų informacinėje sistemoje (52 str., 2 d), nes pačios aukštosios mokyklos turi savo informacines sistemas, ir pasiekti rezultatai dabar talpinami ten, kur sukuriami. Įtvirtinus dualinę informacinę sistemą būtų skiriamos papildomos valstybės biudžeto lėšos tokios sistemos aptamavimui, atsirastų netikslumų, nepasitikėjimo kuria nors informacine sistema. Užtektų pasakyti, kad turi būti užtikrinta vieša prieiga prie minėtų rezultatų.

Siūlomame projekte numatytas didelis valdymo centralizavimas ir universiteto autonomijos siaurinimas. Ypatingo dėmesio susilauks siūlymas išplėsti aukštosios mokyklos tarybos funkcijas (19 str.). Ši visuomeninės institucija ne tik, kaip siūloma, tvirtins ir prižiūrės institucijos strategiją, tvirtins biudžeto pajamų ir išlaidų sąmatą (kuria vis tiek vėliau turi tvirtinti Finansų ministerija), bet skirs aukštosios mokyklos vadovą, nustatys aukštosios mokyklos darbuotojų parinkimo ir vertinimo principus, darbo užmokesčio naudojimo ir materialinių išteklių naudojimo principus. Aukštosios mokyklos tarybai nėra numatyta jokia atsakomybė už priimtus sprendimus, šią atsakomybę ir toliau turės aukštosios mokyklos rektorius (direktorius) (21 str.). Kelia abejonių siūloma tarybos narių parinkimo sistema: didžiąją daugumą tarybos narių iš esmės skiria ministras (tiesiogiai arba per jo suformuotą Aukštojo mokslo tarybą), todėl neišvengiamai tarybos gali būti politizuojamos. Susiaurinamos senato - aukščiausios savivaldos institucijos - vaidmuo. Pvz., nelogiška, kad senatas tvirtina statutą ir teikia jį Seimui (20 str. 3 dalis), kai neturi galimybės svarstyti strateginį planą, pajamų ir išlaidų sąmatos ir kt. Nors už akademinę veiklą atsako senatas, priėmus šios redakcijos įstatymą jis neturėtų galimybių įtakoti personalo

2600 Vilnius, Basanavičiaus g. 6
Tel.: (8 - 5) 261 6775, faks.:261 4729
LMS kodas: 111959769

2008 m sausio 11 d.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Dėl Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų
įstatymo projekto

formavimo, nes principus nustato taryba. Dabar senatai tvirtina konkrečias pareigybes (dekanus, katedrų vedėjus ir pan.). Įdomu, kaip bus galima aukštajai mokyklai nustatyti kvalifikacinius dėstytojų pareigybių reikalavimus (59 str.), jei personalo parinkimo principus nustato taryba (19 str.). Tai vidinis įstatymo projekto prieštaravimas, kurių yra ir daugiau.

Mano nuomone, įstatymo projektas turėtų atspindėti Europos aukštojo mokslo erdvės kūrimą: sąlygas, kuriomis kuriamos bendros programos ir suteikiami bendri kvalifikaciniai laipsniai, vieningos kokybės užtikrinimo sistemos kūrimas, tolesnis Lietuvos aukštojo mokslo integravimasis į Bolonijos procesą. Tačiau šis projektas nesudaro sąlygų naujiems iššūkiams įgyvendinti. Nors daugelio Europos šalių švietimo ministrai (tame skaičiuje - ir Lietuvos) 2005 m. susitarė laikytis vieningos kokybės užtikrinimo sistemos, siūloma 47 str. vidinio studijų kokybės sistema neapima dėstytojų kvalifikacijos kėlimo, vertinimo sistemos ir kitų aspektų, dėl kurių buvo susitarta. Nėra numatytas finansavimas dėstytojų kvalifikacijos kėlimui, nors net „moksleivio krepšelis“ tokias išlaidas numato. Nekalbama apie jaunų dėstytojų mokymą, vertinimo sistemos sukūrimą, tinkamą infrastruktūrą. Įstatymo projekto 48 str. labai smulkiai (nuostatų lygiu) reglamentuoja išorinį studijų kokybės vertinimą, tačiau norint, kad tokį vertinimą atliktų ne Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldus Studijų kokybės vertinimo centras, o kokias nors tarptautinė agentūra, būtinas ministerijos leidimas, t.y. tai prieštarauja tarptautiniu mastu įtvirtintam aukštojo mokslo atvirumo principui. Kaži; ar bus įmanoma susitarti su užsienio partneriais dėl bendros jungtinės programos, jei 41 str. 3 d. numatyta, kad kiekviena studijų programa turi atitikti vieną aprašą, kurį tvirtina Švietimo ir mokslo ministerija. Tada neaišku, kodėl jungtinės programos turi atitikti dar ir kitus reikalavimus, kuriuos tvirtins ministerija (41 str. 6 d.). Tokie reguliavimai varžo aukštųjų mokyklų akademinę laisvę ir jų dinaminę kaitą. Nors vientisųjų studijų programos, kurios neatitinka Bolonijos proceso principų apie pakopines studijas, tėra išimtis Lietuvos aukštojo mokslo sistemoje, 39 str. 4 d. labai išplečia vientisųjų į studijų kūrimo galimybes ir grąžina procesą atgal į 1993 m., kada sistema jau buvo pakeista. Kita vertus, 41 str. 2 d. suvaržo integruotas tarpdisciplinines studijas, nors Europos Sąjungos įgyvendinami projektai akcentuoja įvairiapusišką mokslo sričių sąveikos būtinybę, skatinant tarpdisciplinines studijas. Siekiant išsaugoti archaišką, nekintančią aukštojo mokslo programų klasifikaciją, suduodamas smūgis aukštojo mokslo kaitai.

Aprašytame finansavimo modelyje matyti, kad iš esmės nesiruošiama nieko keisti (VII skyrius). Tuo tarpu aukštąsias mokyklas jaudina finansavimo metodikos netobulumas, svyruojantis finansavimas kasmet ir pan. Daugelis priekaištų, susijusių su finansavimu, yra išsakomi mokslo ir studijų finansavimo metodikai. Priimto Vyriausybės nutarimo atitikimą Konstitucijai nagrinėja Lietuvos Respublikos konstitucinis teismas. Abejotina, ar reikia įtvirtinti nuostatą, kad išestųjų studijų kaina negali būti mažesnė už valstybinę studijų kainą (73 str.). Tai reikštų, kad fizinių ir technologinių mokslų bei menų srities neakivaizdinės formos studijos į nepaprastai pabrangtų. Aukštosios mokyklos yra linkusios mažinti šias kainas, siekdamos į pritraukti daugiau studentų. Studijų kaina yra viena iš priėmimo sąlygų, kurias aukštoji mokykla derina su ministerija, todėl vargu ar tikslinga įstatymiškai reglamentuoti jos dydį.

Įstatymo projektas turi daug redakcinio pobūdžio klaidų, neatitikimų, prieštaravimų. Iš pateiktos derinimo pažymos matyti, kad atsižvelgta tik į vieną iš 35 ministerijų raštuose pateiktų pastabų, į 30, visiškai neatsižvelgta, į likusias atsižvelgta iš dalies. Prieš priimant Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą, kuriuo būtų pritariama įstatymo projektui ir jis būtų teikiamas Seimui, mano nuomone, šis įstatymo projektas turi būti tobulinamas iš esmės. Į darbo grupę reiktų pritraukti daugiau aukštojo mokslo ekspertų, o projektą papildomai derinti su suinteresuotomis institucijomis.

Ministro Pirmininko konsultantas

Rimantas Vaitkus

Mokslo ir studijų sistemos reforma Lietuvoje vyko nuo valstybės nepriklausomybės atgavimo, derinant ją su šalies teisiniais, ekonominiais, politiniais ir socialiais pertvarkymais. Išivyrėja tendencija, kad naujos reformų bangos skelbiamos ir vykdomos be atliktų pertvarkymų ir jų padarinių analizės, neatsižvelgiant į realius pačios mokslo ir studijų sistemos poreikius bei joje dirbančių žmonių nuomonę. Tai veda prie neprognozuojamų eksperimentų, tokių kaip su mokslo ir studijų veikla nesusijusių Tarybų valdymas, universitetų institutų naikinimas ir taip trūkstantį veiklai finansuoti lėšų švaistymas per naujai paskubomis kuriamas institucijas bei platformas.

Didžiausią mokslo bendruomenės nepasitenkinimą kelia siūlomos mokslo ir studijų institucijų valdymo Tarybos, kurių 2/3 narių sudarytų vadinamųjų socialinių partnerių atstovai. Labai sudėtingą mokslo ir studijų socialinės partnerystės problemą bandoma pakeisti su veikla nesusijusių asmenų valdymu. Siūlome pasvarstyti galimybę įteisinti visų realių socialinių partnerių teisę deleguoti į aukščiausią institucijos kolektyvinio valdymo organą savo atstovą. Socialinę partnerystę galima pripažinti realia, kai partnerio mokslinio technologinio ar specialistų rengimo bendradarbiavimo su institucija apimtis viršija 10 procentų visos institucijos veiklos arba, kai socialinio partnerio parama viršija 5 procentus metinių institucijos pajamų. Šie kiekybiniai realios partnerystės kriterijai gali būti skirtingi universitetams, kolegijoms ir mokslo institutams. Taip mes realiai paskatintume partnerystės formavimąsi ir išvengtume valdymo be atsakomybės padarinių

Daug žalos padarys ir siūlymas iki 2010 m. panaikinti universitetų mokslo institutus. Tokia administracinė mokslo ir studijų integracija lems naujus mokslo potencialo praradimus, užkirs kelią kitoms aukštosioms mokykloms ir verslui pasinaudoti mokslo institutuose dirbančiais tikrai aukšto lygio mokslininkais, pareikalavus daug papildomų lėšų mokslininkų socialinėms garantijoms užtikrinti. Kita vertus, daug lankstesnes prisitaikymo galimybes prie sparčiai besikeičiančių sąlygų turinčios mažos institucijos bus administraciniu būdu jungiamos į didelius labai inertiškus ir vidaus administravimo problemose skęstančius universitetus. Vykstančių dinaminį pokyčių sąlygomis vietoje formalaus institucijų stambinimo siūlome kurti naują mokslo politiką, grindžiamą moderniu projektu, finansinių resursų ir rizikos kapitalo valdymu. Todėl įstatymo projekte būtina atsakyti VIII skyriaus galiojimo apribojimui. Būtinai struktūriniai institucijų pakeitimai gali būti paliekami steigėjų kompetencijai.

Mokslo ir studijų politiką formuojančių bei įgyvendinančių institucijų struktūra turi būti daug aiškesnė ir tikslesnė. Būtina išvengti galimo funkcijų ir atsakomybės dubliavimo. Nerimaudami dėl stiprėjančios interesų grupių veiklos, siekiančios ne harmoningos mokslo plėtros, bet savo siaurų interesų tenkinimo, reikalaujame aiškiai atskirti Lietuvos mokslo tarybos kaip mokslo politikos patarėjos ir formuotojos funkcijas nuo mokslo projektų konkursų organizavimo, projektų atrankos ir administravimo.

Išsivysčiusių valstybių mokslo organizavimo praktikoje labai svarbų vaidmenį atlieka mokslininkų, tyrėjų ir net gerokai platesnės profesinės organizacijos bei jų asociacijos. Dažniausiai jos, o ne mokslo ir studijų institucijos, užsiima moksline leidyba, organizuoja mokslo populiarinimą, kuria ir

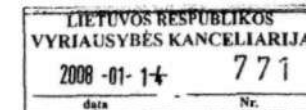
palaiko profesinę etiką. Lietuvoje praktiškai visos iki šiol veikusios profesinės mokslininkų ir tyrėjų organizacijos merdi dėl nepalankių šiai veiklai ekonominių sąlygų ir labai didelio jų užimtumo. Galima sakyti, kad mokslininkų ir tyrėjų veiklos organizavimas, jos rėmimas ir panaudojimas visuomenės reikmėms yra paliktas už valstybės ir įstatymų veikimo srities ribų. Iki šiol veikusios organizacijos, išskyrus gal tik Lietuvos mokslų akademiją, šiandien nesugeba susimokėti net savo narystės tarptautinėse organizacijose mokesčių. Mokslo populiarinimas yra paliktas mažučiu, ekonomiškai merdinčiu ir asmenų bei institucijų reklama užsiimančių UAB veiklos sritimi. Valstybė, kuri finansuoja ir praktiškai išlaiko visą kūrybinį šalies potencialą, turėtų daug labiau susirūpinti profesinėmis mokslininkų ir tyrėjų organizacijomis, remdama jų visuomenei reikalingą veiklą, padėdama formuoti profesinei etikai ir pati daug įvairiau panaudodama turimą intelektualinį potencialą. Tam yra būtinas konkursinis mokslininkų ir tyrėjų organizacinės, leidybinės ir mokslo populiarinimo veiklos finansavimas. Finansuojamų projektų trukmė būtinai turi būti gerokai ilgesnė negu vieni metai, normali praktika yra trejų metų projektai. Todėl 68 įstatymo straipsnis turi virsti atskiru skyriumi „Dėstytojų, mokslininkų, tyrėjų ir studentų organizacijos ir jų veikla“. Tokiame skyriuje derama vietą galėtų rasti ir straipsniai, daug prasmingiau apibrėžiantys Lietuvos mokslų akademijos misiją bei vaidmenį.

Švietimo ir mokslo ministerija geranoriškai atsižvelgė tik į dalį mokslo bendruomenės išsakytų pastabų, tačiau pateikto įstatymo projekto aprėptis yra labai plati, o laikas, skirtas įstatymo projektui tobulinti, buvo labai trumpas. Dalis mokslo bendruomenės siūlymų negalėjo būti pakankamai suderinti, todėl Vyriausybei pateiktas įstatymo projektas būtinai turi būti tikslinamas, atsižvelgiant į tikruosius šalies mokslo plėtros poreikius. Tolesniam įstatymo projekto derinimui iš atsakingų ir suinteresuotų institucijų atstovų būtina sudaryti darbo grupę.

LMS pirmininkas

Antanas Kulakauskas

BOTANIKOS INSTITUTAS

Kodas 211953920, Žaliųjų Ežerų g. 49, LT-08406 Vilnius, tel. (8-5) 271 1618, faks. (8-5) 272 9950, el. p. botanika@botanika.lt

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2008-01-11 Nr.19

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Botanikos instituto mokslininkams ir tarybai kelia susirūpinimą svarstomas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projektas, jo neišbaigtumas ir teisiniai prieštaravimai.

Konstatuojame, kad:

1. Šiuo projektu mažinama ir naikinama valstybinių mokslo institutų teisė į savivaldą, teisė dalyvauti nustatant mokslinių tyrimų kryptis (9, 10 str.).
2. Įstatymo projektas nenumato institutų kolektyvams teisės pasirinkti reorganizuojamos institucijos tipą.
3. Mokslininkų skaičiaus mažinimas institutų tarybose silpnina institutų savivaldą ir didina valdymo uždarumą. Įstatymo projekte numatoma tarybos sudėtis, kai 2/3 narių sudaro ne mokslo instituto darbuotojai, daro instituto tarybą neveiksnia. Nesuprantamas siekis tarybos pirmininką rinkti tik iš narių paskirtųjų į tarybą iš kitų institucijų, tikėtina, ne mokslininką (85 straipsnio 4 punktas). Tai pažeidžia konstitucinę teisę būti išrinktam. Manome, kad taip siekiama silpninti demokratinį valdymą ir stiprinti vienvaldiškumą, bandoma atitolinti Lietuvos mokslinę visuomenę nuo jai aktualių problemų, visų pirma kylančiųjų institucijose, atviro ir demokratiško sprendimo.
4. Valstybinių institutų mokslinio potencialo nelygiateisiška integracija į doktorantūros studijas (jeigu doktorantūros teisė bus palikta tik universitetams -41 str. 4 p.) gali pakenkti studijų kokybei ir aukštos kvalifikacijos mokslininkų rengimui Lietuvoje.
5. Manome, kad įstatymo projektas nepateikia šalies mokslo ir studijų reformos vizijos. Toks įstatymas gali sukelti neigiamas pasekmes mokslininkams ir pakenkti mokslo raidai Lietuvoje.

Aukščiau paminėtos tik kelios įstatymo projekto probleminės nuostatos, kurių yra ženkliai daugiau, todėl Botanikos instituto taryba nepritaria pateiktam Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projektui.

Instituto tarybos pirmininkė

Danguolė Raklevičienė

LIETUVOS MOKSLO INSTITUCIJŲ TARYBŲ PIRMININKŲ KONFERENCIJA

Prezidentas prof. habil.dr. Bronislovas KAULAKYS

Vilniaus universiteto Teorinės fizikos ir astronomijos institutas

A. Goštauto 12, LT- 01108 Vilnius. Tel.: 262 08 59, fak. 212 53 61, El.p.: kaulakys@itpa.lt

Vilnius, 2008 01 11

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projekto

Lietuvos mokslo ir studijų bendruomenė stebisi ir susirūpinusi, kad tokio svarbaus ne tik mokslo ir studijų sistemai, bet ir visos Valstybės raidai įstatymo projekto ruošimui nebuvo pakviesti tyrėjų ir dėstytojų atstovai, akademinės bendruomenės pasitikėjimą pelnę specialistai, bet projektą rašė, taisė, siūlymus ir pastabas analizavo, vertino ir atmetinėjo nežinomi anoniminiai asmenys.

Negi Lietuvoje nebėliko net formalus viešumo ir skaidrumo?

Naujoji įstatymo redakcija savo esme nesiskiria nuo senosios, joje palikti beveik visi pirmojo projekto ydingi principai. Beveik neatsižvelgta į gausias mokslininkų, jų atstovų, institucijų, organizacijų pastabas ir siūlymus.

Priimtas ir įgyvendintas toks įstatymas sumažintų šalies mokslinių potencialą, produktyvumą mokslinių tyrimų įstaigų savarankiškumą ir atsakomybę, radikaliai padidintų biurokratizmą, korupciją mokslo finansavime, rektorių ir direktorių rinkime ir pan. Sukurtų idealias sąlygas administracijos savivalei, piktnaudžiavimui tarnybine padėtimi.

Įstatymu siekiama stiprinti vienvaldiškumą, atitolinti mokslinę visuomenę nuo dalyvavimo jai aktualių problemų, visų pirma kylančių jų institucijose, sprendimo. Tai trumparegiškas požiūris į valdymą, manant, kad Švietimo ir mokslo ministerija geriau žino, ko reikia valstybei bei mokslo ir studijų institucijoms.

Įstatymo projekto nuostatos niekuo neįpareigoja nei ministerijos valdininkų, nei vyriausybės. Teigiama, kad už vykdomo mokslo ir studijų kokybę atsako tik mokslo ir studijų institucijos, nors kokybė tiesiogiai priklauso ir nuo finansavimo, kuris nėra šių institucijų valioje, o vyriausybė iki šiol nevykdo net pusės finansavimo įsipareigojimų.

Dėl institucijų tarybų:

Institucijų tarybose dominuotų ir svarbiausius sprendimus priiminėtų žmones iš viešojo administravimo ir kitų įstaigų, o atsakomybė tektų institucijai, t.y., už žmonių iš šalies priimtus sprendimus privalėtų atsakyti mokslo darbuotojai, dėstytojai, neturintys realios įtakos institucijos valdymui ir veiklai.

Institucijos taryba, kurios 2/3 sudarytų paskirti skirtingos kompetencijos asmenys, dažnai negalintys ir nesuinteresuoti dalyvauti posėdžiuose, būtų neveiksminga ir/arba destruktivi, nes joje dominuotų neišrinktų grupuočių be jokios atsakomybės asmeniniai interesai nieko bendro neturintys nei su mokslu, nei su valstybės politika. Paskirtieji tarybų nariais būtų nekompetentingi spręsti institucijų problemas, jais būtų manipuliuojama. Nebent, taryba turėtų tik vieną užduotį – pagal nurodymus iš viršaus išrinkti direktorių ir „dirbti“ pagal principą „saviems vyrams – geros vietos“. Siūloma tarybų sudarymo tvarka pažeidžia institucijų lygiavertę konkurencijos galimybes konkursiniuose ir programiniuose tyrimuose.

Siūlymas: Tarybos bent 2/3 narių turėtų būti institucijos mokslininkų atstovai.

Dėl universitetų mokslo institutų:

Įstatymo projekte universiteto mokslo instituto misija yra susiaurinta iki siaurų universiteto poreikių. Dabar universiteto mokslo institutai inicijuoja ir vykdo tarptautinio ir nacionalinio lygio fundamentinius bei taikomuosius mokslinius tyrimus. Jų misija yra kur kas platesnė ir svarbesnė nei numatyta įstatymo projekte.

Naikinti universitetu mokslo institutus (kaip tai numatyta projekte) – netikslinga ir žalinga valstybės perspektyvu požiūriu. Galima suprasti, bet ne pateisinti latvius, kurie, atkūrus nepriklausomybę, „ant bangos“, daug ką sunaikino, o dabar srebja to pasekmes, bando atkūrinėti mokslo institutus. Bet einant Lisabonos strategijos keliu tai daryti – daugiau negu nesupratimas. Tai trumparegiškas požiūris.

Toks tik prieš penketą metų suformuotų universitetų mokslo institutų žlugdymas – daugiau negu eilinė destrukcija. Tai neabejotinai susilpnintų ir doktorantūros kokybę, galimybes suformuoti Lietuvoje kompetentingas ir bešališkas daktaro disertacijų gynimo tarybas, surasti nepriklausomus kitų institucijų specialistus disertacijų oponavimui.

Siūlymas: Būtina panaikinti projekto Trečiojo skyriaus Trečiąjį skirsnį, o Aštuntąjį skyrių perkelti į jo vietą. Be to, universiteto mokslo institutai turi išlikti juridiniai asmenys ir būti finansuojami iš valstybės biudžeto o ne iš universitetams skiriamu ir jiems patiems nepakankamu biudžeto asignavimu.

Kitus projekto skyrius taip pat būtina perrašyti iš esmės.

Dėl projekto ideologijos ir pasekmių:

Dabartinis įstatymo projektas yra diskriminacinis, nedemokratinis ir prieštarauja LR Konstitucijai. Nepasitikėjimas ir panika Lietuvos mokslininkams akivaizdi daugelyje projekto straipsnių. Mokslininkus požiūris diametraliai priešingas Europos tyrėjų chartijai, pagarbos principams; siekiama, kad mokslas būtų nepatrauklus užsiėmimas tiek mokslininkams, tiek jų pamainai.

Priimtas toks ar panašus įstatymas paskatintų papildomą gambiausį, perspektyviausių mokslininkų ir dėstytojų emigraciją į užsienį.

Reformos turi būti orientuotos į ilgalaikes perspektyvas, potencialo išlaikymą ir nenutrūkstanti kompetencijos perdavimą užtikrint sąveiką ne vien su dabartine pramone, o orientuojančios į žinioms imlias technologijas ir kitus visapusiškus šalies ir jos žmonių poreikius bei perspektyvas.

Siūlymas: Tokio projekto negalima paleisti priėmimo eigai.

LR Vyriausybė turėtų sudaryti darbo grupę, kuri paruoštų laikmečio reikalavimams ir valstybės perspektyvoms adekvatu įstatymo projektą.

Į darbo grupę būtina įtraukti akademinės bendruomenės pasitikėjimą turinčius mokslininkus ir dėstytojus iš įvairaus statuso institucijų.

Konferencijos prezidentas

B. Kaulakys

P.S. Daugybė konkrečių siūlymų ir pastabų pagrindžiančių šias išvadas yra surinkta svetainėse:

<http://mokslasplius.lt/lms/?q=lt/node/808#comment>

<http://mokslasplius.lt/lms/?q=lt/node/716#comment>

http://vAvw.smm.lt/paslaugos/m_s_istatymo_proj.htm

**LIETUVOS MOKSLO INSTITUTŲ
DIREKTORIŲ KONFERENCIJA**

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2008-01-11 Nr. 1.

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NAUJOS REDAKCIJOS MOKSLO IR STUDIJŲ
IŠTATYMO PROJEKTO DERINIMO**

Lietuvos mokslo institutų direktorių konferencija apsvarstė naujos redakcijos Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projektą ir nustatė, kad jis liko iš esmės nepataisytas, neatsižvelgta į gausias mokslininkų, mokslo institucijų, organizacijų, jų atstovų pastabas ir siūlymus. Direktorių konferencija konstatavo, kad:

1. Įstatymo projektas yra nesisteminiis ir neišbaigtas, neatitinka dabarties reikalavimų ir ateities iššūkių. Projekte yra teisinių neatitikimų, prieštaravimų, parengtas be mokslo visuomenės dalyvavimo, jame nėra šalies aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų reformos sampratos.
2. Įstatymo projekte siūloma mokslo ir studijų institucijų valdymo forma prieštarauja konstitucinei nuostatai: „Kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi“. (42 str.). Numatoma tarybos sudėis, kai 2/3 narių sudaro ne mokslo instituto darbuotojai, faktiškai paralyžiuos tarybos veiklą, taryba negalės planuoti mokslinių tyrimų, dominuojant atskirų institucijų interesams, kurie dažnai nebūtinai sutampa su šalies nacionaliniais interesais ir uždaviniais, keliamais mokslui. Tokia instituto taryba bus neveiksni. Todėl siūlome, kad 2/3 Tarybos narių būtų instituto mokslininkai.
3. Mažinamas mokslo tyrimo institutų vaidmuo rengiant mokslininkus, nes doktorantūros studijas gali vykdyti tik universitetai (39 straipsnio 3 punktas). Nubraukiamas esamas teigiamas patyrimas rengiant aukščiausio lygio mokslininkus universitetuose kartu su mokslo institutais.
4. Įstatymo projekte numatytas universiteto mokslo institutų faktiškas panaikinimas, juos paverčiant universiteto dalimi bei priverčiant tarnauti vieno universiteto siauriems poreikiams tenkinti, yra ydingas bei žalingas šaliai. Šiuo metu universiteto mokslo institutų potencialas yra panaudojamas racionaliausiu būdu, jiems bendradarbiaujant su keliais universitetais bei sprendžiant šaliai gyvybiškai svarbias problemas, atstovaujant šalies interesus tarptautiniu mastu. Universiteto mokslo institutai turi išlikti juridiniai asmenys ir būti finansuojami iš valstybės biudžeto, o ne iš universitetams skiriamų ir jiems patiems nepakankamu biudžeto asignavimų.
5. Mokslo instituto direktorius privalo būti mokslininkas, todėl šį reikalavimą įstatymo projekte būtina sugriežtinti. Manome, kad mokslo institutui vadovauti negali žmogus, nežinantis mokslo specifikos, įstatymo projekte instituto vadovo skyrimo tvarka turi diskriminacinių požymių.
6. Mokslo institutų vyriausiems mokslo darbuotojams turi būti suteikta teisė įgyti profesoriaus emerito vardą, kaip numato dabar galiojantis Mokslo ir studijų įstatymas.
7. Įstatymas privalo užtikrinti mokslo ir studijų kokybę, reikšmingą poveikį Lietuvos valstybės stiprinimui, sėkmingajungimąsi į Europos tyrimų erdvę.

Tokios redakcijos įstatymas išardys dešimtmečiais sunkiai burtus kolektyvus, atneš daug žalos šalies mokslo raidai ir kurio pasekmes Lietuva jaus dar daug dešimtmečių.

Lietuvos mokslo institutų direktorių konferencija **nepritaria** pateiktam Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projektui ir siūlo Vyriausybei sudaryti darbo grupę naujam įstatymo projektui parengti.

Lietuvos mokslo institutų direktorių
konferencijos pirmininkas

Steponas Ašmontas

A. Goštauto g. 11
Vilnius
LT-01108

Tel. 2 627124
Faksas 2 627123
El. paštas: asmontas@pfi.lt

LIETUVOS MOKSLŲ AKADEMIJA

Lietuvos Respublikos
Ministrui Pirmininkui
Gediminui Kirkilui

2008-01-07 Nr. 01-10-04

DĖL MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas, išnagrinėjęs pateiktą LR Vyriausybei Mokslo ir studijų įstatymo (MSI) projektą, pripažindamas reformos būtinumą ir jos svarbą, pareiškia, kad jame tebėra nemažai diskutuotinių ir taisytinių teiginių, iškraipančių reformos esmę.

Kiekvienos reformos tikslas - gerinti padėtį, sudaryti palankesnes sąlygas veiklai (ar tai būtų mokymasis, ar darbas, ar kūryba), kelti jos efektyvumui, siekti minimaliomis sąnaudomis maksimalių rezultatų. Paanalizuokime šiuo požiūriu minėtojo įstatymo projektą. Iš karto galime tvirtinti, kad dalis siūlymų tikrai neprideda prie mokslo ir švietimo tikrosios reformos įgyvendinimo.

Ir dar viena bendresnio pobūdžio pastaba. Neseniai Konstitucinis Teismas viename savo nutarimų įsakmiai pabrėžė akademinės bendruomenės vaidmenį plėtojant švietimą, studijas ir mokslą bei įgyvendinant reikalingas reformas. Tačiau Vyriausybės pateiktas MSI byloja, kad į daugumą akademinėi bendruomenei atstovaujančių institucijų siūlymų nebuvo atsižvelgta. Be to, projekte labai susiaurinamas akademinės bendruomenės vaidmuo apskritai.

Žemiau pateiksime keletą konkretesnių pastabų.

1. Įstatymu mažinamas mokslo institucijų, rengiančių daktarus, skaičius šią teisę paliekant tik universitetams (39 straipsnio 3 punktas, 41 straipsnio 4 punktas, anksčiau buvo kartu su mokslo institutais). Priėmę tokią nuostatą, mes padarytume daug žalos Lietuvos mokslo ateičiai, skatintume protų nutekėjimą.

2. Įstatymu mažinama mokslo institucijų įvairovė naikinant universitetų mokslo institutus kaip juridinius asmenis. Pasaulinė praktika rodo, kad jų tikslinga turėti įvairesnių - tai ir Nacionalinės laboratorijos, Tarptautiniai centrai ar jų skyriai atskirose valstybėse ir t.t.

3. Savokos „eksperimentinė plėtra“ taikymas humanitarinių ir socialinių mokslų institucijoms nelabai tinka, geriau būtų „socialinė raida“ ar panašiai.

4. Siūloma pusei Lietuvos mokslo institutų nuo 2010-01-01 panaikinti juridinio asmens statusą. Kam nuo to bus geriau? O kas toliau? Koks tolesnis tų kelių tūkstančių mokslo ir kitų darbuotojų likimas, kokios socialinės garantijos? Iš kokių lėšų bus mokamos išeitinės išmokos atleidžiamiesiems jų administracijos darbuotojams? Projekte apie tai nei žodžio.

Šis siūlymas labai suneramina tų institutų bendruomenes, jau dabar dar paskatino protų nutekėjimą.

5. Kam reikalinga VIII skyriuje aptariama universitetų mokslo institutų reorganizacija (1-2 metams), jei nuo 2009 m. pabaigos jie „pasibaigia“. Praktiškai jiems užtikrinama nenutrūkstama 2-3 metų reorganizacija. Apie kokią kūrybinį mokslinį darbą gali tuomet eiti kalba?

6. Remiantis Įstatymo 3-čiu straipsniu, mokslo daktaro laipsnis pažymi tik aukštojo mokslo kvalifikaciją. O toliau? Mokslininko ir dėstytojo karjerą tuomet nusako tik pareigos. Reikalavimai joms užimti palikti apibrėžti kiekvienam universitetui ar institutui, nors atlyginimų „šakutės“ nustatomos valstybės. Tai mažina skaidrumą, sudaro palankesnes sąlygas korupcijai.

Valstybė privalo skatinti geriausius, talentingiausius, efektyviausius dirbančiuosius. Tam tarnautų mokslo laimėjimus pažyminčio laipsnio (habituoto daktaro ar panašiai) tolesnis įteisinimas. Tikslinga būtų palikti ir pedagoginius vardus (profesorius, docento), kitaip žmogus, visą gyvenimą puikiai dirbęs mokslo ar studijų institucijoje, perėjęs į kitą darbą, tapęs politiku ar išėjęs į užtarnautą poilsį, praranda teisę vadintis, pvz., profesoriumi ar docentu.

7. Įstatymo projekto 11 straipsnis skirtas mokslo ir technologijų parkams. Kodėl minimi tik jie, o kur platformos, slėniai, mokslo programos, kompleksinės mokslo programos ir t.t.?

8. Įstatymo 17 straipsnyje atsirado vietos Lietuvos mokslų akademijai (LMA). Tačiau ji būtina papildyti nuostata, esančia dabar galiojančiame įstatyme ir pabrėžiančia pagrindinę LMA paskirtį - būti moksliniu ekspertu mokslo ir studijų, technikos, ūkio, kultūros, socialinės raidos, aplinkos, sveikatos apsaugos ir kitais klausimais. Tikrų LMA paminėti kai kuriuose straipsniuose pvz., 12, 51.

9. 14 straipsnio 3 punkte vietoje „Gamtos ir technikos mokslų komitetas“ reikėtų rašyti „Fizinių, biomedicinos ir technologijos mokslų komitetas“. Tai atitinka priimtą ES ir Lietuvos Vyriausybės mokslo sričių klasifikaciją.

10. Atidėjus faktiškai mokamo aukštojo mokslo įvedimą vieneriems metams, kiti siūlomos reformos žingsniai iš dalies prarado savo prasmę. Turint tai omenyje, taip pat faktą, kad realiai mokslo ir studijų reformą reikės įgyvendinti jau kitam Seimui ir kitai Vyriausybei, reikėtų pasvarstyti, ar nebūtų tikslinga šio įstatymo priėmimą palikti naujai išrinktam Seimui, kurio suformuota Vyriausybė ir turės jį praktiškai įgyvendinti.

Tai labiau atitiktų Lietuvos parlamentinių politinių partijų susitarimą dėl mokslo ir studijų sistemos pertvarkos principų.

Prezidentas

akad. Zenonas Rokus Rudzikas

ŽINIŲ EKONOMIKOS FORUMAS

J. Galvydžio g. 5796
08236 Vilnius, Lietuva
<http://www.zef.lt>

Tel. +370 5 274 5420,
Faksas +370 5 2745422
El. paštas info@zef.lt

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Kopija: LR Švietimo ir mokslo ministerijai

2007 gruodžio 18 d. Nr.
Vilnius

Dėl LR Mokslo ir studijų įstatymo projekto

Žinių ekonomikos forumas, susipažinęs su LR Švietimo ir mokslo ministerijos įvertinti pateiktu LR Mokslo ir studijų įstatymo projektu bei socialinių partnerių išsakytais nuomonėmis dėl šio įstatymo projekto kokybės, pažymi kad parengtas projektas neišbaigtas bei skubiai taisytinas atsižvelgiant į socialinių partnerių siūlymus ir **negali būti teikiamas** LR Seimui.

Koreguojant įstatymo dokumentą, ragintume didesnę dėmesį skirti šioms kryptims:

1) Aukštųjų mokyklų valdymas. AM Tarybos formavimo mechanizmas turi išplaukti iš suformuotos universiteto autonomijos sampratos ir autonomijos modelio, kuri ruošiamasi taikyti, jis turi būti pagrįstas realiomis įgyvendinimo galimybėmis.

2) Aukštųjų mokyklų turinių santykių apibrėžimas. Siūlome Aukštųjų mokyklų pagrindinius turto disponavimo principus iš parengto Lietuvos Respublikos valstybinių aukštųjų mokyklų turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo projekto perkelti į LR Mokslo ir studijų įstatymą. Turto valdymo įstatyme siūlome palikti turto valdymo, naudojimo ir disponavimo tvarkos detalizavimą taip nustatant Mokslo ir studijų įstatymo viršenybę.

3) Aukštųjų mokyklų finansavimo principai. Įstatymo projekte vengiama spręsti šią daug diskusijų sukeliančią problemą tačiau tinkamai jos neišsprendus, reforma bus atlikta paviršutiniškai ir neduos laukiamo rezultato. Mūsų nuomone, šios problemos sprendimas yra galimas tik pakankamai gilios, konstruktyvios ir ilgesių laiką trunkančios diskusijos su aukštosiomis mokyklomis ir socialiniais partneriais metu.

Norime užtikrinti kokybiškos LR Mokslo ir studijų įstatymo redakcijos pateikimą LR Seimui. Įvertindami įstatymo rengimo procedūrą (į įstatymo rengimo grupę nebuvo įtraukti socialiniai partneriai) bei skubotą dokumento aptarimą su Aukštojo mokslo sistemos interesų grupėmis, raginame organizuoti viešą socialinių partnerių teiktų siūlymų bei rekomendacijų svarstymą LR Vyriausybėje arba gražinti parengtą dokumentą LR Švietimo ir mokslo ministerijai, įpareigojant šią instituciją užtikrinti viešą erdvę bei nustatyti aiškiai apibrėžtą laiko tarpą (siūlytume tris mėnesius) įstatymo tobulinimui.

Informacija apie teikiamus socialinių partnerių siūlymus turėtų būti sistemingai viešinama ir prieinama visuomenei, o šių siūlymų vertinimai ir aptarimai - skaidrūs ir atviri.

Žinių ekonomikos forumo Tarybos Pirmininkas

Rimantas Vaitkus

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos universitetų rektorių konferencija išanalizavo Švietimo ir mokslo ministerijos paskelbtą naują Mokslo ir studijų įstatymo projekto variantą ir patvirtino savo nuomonę, išdėstyta ankstesniuose pareiškimuose (2006-12-04 „Dėl tolesnės aukštojo mokslo reformos“, 2007-06-28 Nr. 841 „Dėl Lietuvos parlamentinių politinių partijų susitarimo dėl mokslo ir studijų sistemos pertvarkos principų“, 2007-11-14 Nr. 853 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo projekto“ ir 2007-11-26 Nr. 857 dėl turto valdymo įstatymo projekto).

Ypatingai norime atkreipti dėmesį į Lietuvos universitetų ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos 2007 metų spalio 24 d. pareiškimą „Dėl Lietuvos aukštojo mokslo reformos pagrindų“, kuriame buvo pareikšta pagrindinė mūsų institucijų nuostata - universiteto įgalinimas tinkamai vykdyti savo misiją.

Visuose minėtuose dokumentuose pritardami mokslo ir studijų reformai, akcentavome, kad pirminis reformos uždavinys yra universiteto teisinis statusas, kuris įgalintų universitetus tinkamai vykdyti savo misiją, tuo pačiu būtų prielaida kitų problemų sprendimui.

Analizuodami naują įstatymo projekto variantą, galime tik pakartoti 2007 m. lapkričio 14d. sprendimo mintis, kad „... tenka apgailestauti, kad ministerijos nepasiekė idėjos, suformuluotos 2006 12 04 mūsų institucijos pranešime „Dėl tolesnės aukštojo mokslo reformos“, kuriame mes kėlėme fundamentalų aukštojo mokslo reformos klausimą: *pagrindinė studijų kokybės prielaida, universitetų konkurencija yra neįmanoma be tikros universitetų autonomijos*, kurią aukštosioms mokykloms suteikia Lietuvos Respublikos Konstitucija (40 str. 3 d.). Šis kritinis aukštajam mokslui klausimas buvo pakartotinai iškeltas 2007 10 24 Rektorių konferencijos ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos pareiškime „Dėl Lietuvos aukštojo mokslo reformos pagrindų“, aiškiai nubrėžiant pagrindinę autonomijos įtvirtinimo prielaidą - specialaus teisinio statuso pripažinimą valstybiniais universitetams, nepriskiriant jų prie biudžetinių įstaigų ir valstybės aparato dalies. Teisinio statuso klausimo išsprendimas sąlygotų kitų būtinų reformos kryptių, t.y., aukštųjų mokyklų valdymo, administravimo, akademinį reikalų tvarkymo, studijų ir mokslo finansavimo, universitetų turto tvarkymo ir nuosavybės sprendimo būdus“.

Naujuoju įstatymu neturi būti įtvirtintas įtakos universitetų valdymui didinimas iš šalies, nesvarbu, ar tai būtų Švietimo ir mokslo ministerija ar Taryba, ar kokia kita institucija. Visų pirma to neleidžia Lietuvos Respublikos konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostata, garantuojanti universitetų autonomiją, antra, universiteto Taryba, suformuota iš asmenų, turinčių galimybę vidaus

ir apskritai aukštojo mokslo problemoms skirti tik nežymią dalį laiko, likusio nuo savo tiesioginio darbo, nebūdama universiteto vidaus valdymo organu ir likdama neatsakinga už savo sprendimų pasekmes, negali spręsti esminių universiteto plėtros klausimų, bet projekte siūlomu statusu nušalindama nuo sprendimų priėmimo mokyklų bendruomenes. Toks universitetų valdymo modelis gali turėti pragaištingas pasekmes ir yra atvira nepasitikėjimo universitetais išraiška. Siūlomas modelis, be abejo, tinka privatiems universitetams, kai jų steigėjai, mecenatai ir globėjai yra Tarybos nariai. Valstybiniuose universitetuose Tarybos privalo likti dabar esamo statuso rėmuose, ką patvirtina ir kategoriška Lietuvos pramonininkų konfederacijos nuomonė - nepritarti įstatymo projekte skelbiamoms Tarybų funkcijoms.

Rektorių konferencijos ir Lietuvos pramonininkų konfederacijos nuomone, Mokslo ir studijų įstatymas turi būti nukreiptas į ateitį, įgyvendinant Lisabonos strategiją bei toliau vystant Bolonijos procesą. Jis turi būti lakoniškas, bendriausiais bruožais aprėpiantis mokslo ir studijų sferą, o po šio įstatymo skėčiu turi tilpti trys atskiri įstatymai - Lietuvos valstybinių universitetų įstatymas, Lietuvos mokslo institutų įstatymas ir Lietuvos kolegijų įstatymas. Kadangi šių institucijų paskirtis ir uždaviniai yra skirtingi, jie negali būti reglamentuojami vienu įstatymu.

Rektorių konferencija ir Lietuvos pramonininkų konfederacija neabejoja, kad būtina atsižvelgti į Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad aukštosios mokyklos turi autonomiją, į tai, kad konstituciniai atviros ir darnios visuomenės imperatyvai, kitos Konstitucijos nuostatos suponuoja, kad sprendžiant aukštojo mokslo ir studijų klausimus turi būti atidžiai išiklausoma į mokslo ir akademinės bendruomenės, valstybinių ir kitų autoritetinių mokslo institucijų, vienijančių įvairių mokslo sričių mokslininkus, nuomonę, be to, turi būti įvertinama ir kitų šalių, ypač Europos Sąjungos valstybių narių, patirtis, jose vyraujančios tendencijos, taip pat tai, kiek ir kaip ta patirtis turi ir gali būti pritaikyta Lietuvoje (žr. šių principų aiškinimą 2007 m. gegužės mėn. 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarime byloje Nr. 18/06).

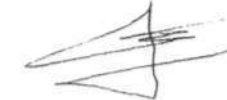
Lietuvos universitetų rektorių konferencija ir Lietuvos pramonininkų konfederacija įsitikinusios, kad būtina tobulinti Mokslo ir studijų įstatymo projektą taip, kad atsirastų vietos Lietuvos universitetų, Lietuvos kolegijų bei Lietuvos mokslo institutų įstatymams. Tuo pačiu pareiškime, kad iš savų institucijų mes pasiryžę deleguoti geriausias teisės, vadybos, administravimo specialistus ruošti suderintą ir nukreiptą į ateitį įstatymų paketą.

Lietuvos universitetų rektorių konferencijos
prezidentas

/Romualdas GINEVIČIUS

Lietuvos pramonininkų konfederacijos
viceprezidentas

Rimas VARKULEVIČIUS